

KIS-675 – Kudennouigoù furlmel

(GP da TAM – 25 02 00)

GE en deus lavaret din e skoazelles Alan Monfort. O pellgomz ouzhin e lavaras e siles a-wezhioù gwenekadurioù zo hep ezhomm en e oberenn. Marteze e tavee da draoù evel ar raganvoù 6 gant *-e* e-lec'h *-o*, hogen ne rannas grik war ar c'hraf-mañ. Ur fazi a ra avat pa skriv ne gaver roud ebet anezhe 'e gramadegoù an hil klasel abaoe Gregor'¹ : da sello ouzh YBBR 335, not 1. Hag ivez e HMSB 89 ¶ 61 ma tesker evit 6 :

3 pl. *-e, -eu, -o ; -e, -o*

da lavaret eo, hervez boas ar yezhadur-mañ : kement a zeu war-lerc'h ur gourskej a dal 'yezh skrivet a-vremañ' (sl. p. 3 : 'Often it has been found useful to give the Middle Breton form followed by the modern one : *gouzañff* ; *gouzañv*'), ha p. 90 : 'The suffix *-e* is by far the most frequent in Middle Breton ; it is only one used in the modern dialects of Treguier and Vannes'. Gwrizennet eo *-o* e hBr. hag ur sotoni e ve e gondaoniñ war zigarez ez eo leonek hiziv ; ken sot all eo avat forbannañ *-e* zo e gen *skolel* (ha neket "klasel" !). Evidon-me e ran atav gantañ hag e kendalc'hin, plijet pe get gant Gwion. A-drugarez din moarvat e vez graet gant *-ion* el liesterioù² dre ma kave din ez oa sklaeroc'h eget *-ien* e mar da vout mesket gant *-ienn*, da skouer. Hogen « faziak » ez oan e gwirionez ! Un hBr. [-X'

j

¹ Sl. KIS-665, La-13, p. 232.

² (GE – 07 04 00) Koulskoude ken abred ha Pask 1942 e niv. 17 *Studi hag Ober* e stage Maodez GLANNDOUR d'ober gant al liesterioù dre *-ion* — eleze adalek an deiz merket evit lakaat ar skrivadur nevez en arver : "Hervez ar pezh a zo bet divizet gant Ensavadur Breiz hag ar Framm Keltiek, e vo lakaet ar reolennoù nevez da dalvezout tamm ha tamm adalek ar c'henta a viz genver 1942." (M. G., *Studi hag Ober*, niv. 16, Nedeleg 1941, p. 4.) Pa vo savet istor ar brezhoneg, e soñjan ne vo ket dizeur studiañ dre ar munud al lankadoù eus degemeridigezh ar skrivadur peurunvan gant pep skrivagner. Maodez GLANNDOUR, da skouer, mar chomas divrall gant al liester *-ion*, goude bezañ arveret *-zh-* e 1944, en dilezas e 1945 evel ma stadomp e Kaier kentañ *Kaieroù kristen*, evit distreiñ da vat dezhañ en Hañv 1948 er 5-6^{vet} Kaier.

o
n] > [-X-
j
,

n] ent reol hag ac'hann krBr./KLT *-ien*, hogen BrW. *-ion*...

(GE da GP – 01 03 00)

Evit an daou stumm *dezhe/dezho* e soñjan ez eus unan re nemet e tegemeran an daou er skridoù embannet e-barzh *Lavar* pa 'z eus eno unan eus ar c'hrefenigoù a zo gwell o lezel da emziskoulmañ o unan. Setu a skriven miz 'zo d'ur c'henlabourer nevez da *Lavar* :

“A hent all e toujomp da zibarderioù an aozerion a-fet skrivadur, geriadur ha yezhadur — gant na vent ket faziak evel just. Da skouer e skrives : *da 'r, ay a* (evel ma ra GP ivez, endra skrivomp peurliesañ *d' ar, a ya*) hag e tegemeromp ar skrivadoù-se.

(GE da TAM – 07 04 00)

Evit lakaat ur pik dibenn d'hon minibreud en-dro da *dezho/dezhe* (a ve kenkoulz ur breud gant tud all, lakaomp en-dro da *mezeion/mezeien*), ez anavezez va savlec'h war ar c'hraf : mar gran gant al liester dre *-ion* nemetken, n'eo ket dre zoujañs d'ur stad yezh kent pe d'ur rannyezh, met dre zaou abeg : *a*) war-benn digemmañ diouzh al lostger *-ien* (*skeventad kalonien* "anaez skevent dec'hanet gant ar galon", Gl. *pneumopathie cardiogénique*) ; *b*) dre ma tenn ar sonioù [e], [ʹ] da aloubiñ ar brezhoneg. Heñvel dra e ran gant *dezho* nemetken, n'eo ket da heul ur priziadur kementadel renet war an teodyezhoù kent (hevelep priziadur hon lakafe da zilezel n'ouzou pet furm evel *hiziv* h.a.), met dre an abegoù-mañ : *a*) pa vez daou stumm ez eus unan re — nemet e talvezfent d'an trestummañ (hogen n'eus ket anv a drestummañ *dezho/dezhe* !) — hag endalc'het eo nep skrivagner diles da zibab ; *b*) pa zalc'han d'an dibab graet gant VALLEE, *Gwalarn*, SADED-*Emsav* a zo melloù an hil a ra ar brezhoneg ; *c*) an trede zo an hini lakaet dindan *b*) a-zioc'h, met ne vije ket krennus drezañ e unan evel just.

Goût a ouzout ne c'houlennan ket digant an aozerion a ra gant ar stummoù dre *-e* hervez “aotre” unvanerion 1941 o dilezel — merzhout a rez e vez doujet dezho en o skridoù embannet war *Lavar*. Koulskoude e 'm eus pedet Alan MONFORT da zistreiñ d'ar stummoù dre *-o*, rak e levr zo evit an dud a gomzo brezhoneg en dazont hag o

brezhoneg ne c'halla bezañ nemet peurunvan da vat hervez an hil o tougen ar yezh kempred abaoe derou an 20^t kantved — kuit ag “aotreoù” laosket dre gadouriezh.

Degemeret eo ar ZH hiziv gant an holl pe dost. Nebeut avat o deus meizet ar reverzhi boulc'het e 1907 ha pengennet e 1941 a voe he ster dieubidigezh ar brezhoneg diouzh al lec'helezh. Asoupañ a reas an unvanerion war ur poentig bennak evel an daou stumm *anezho–anezhe*, *dezho–dezhe*, h.a. Ha ne gav ket dit ez eo dianaout an oadvezh nevez o deus digoret d' ar yezh tennañ digarez eus ar frailhig-se evit emsilañ ennañ hag adkavout daoust da bep tra un asvan a lec'helezh ? “Plutôt qu'un homme de mon temps, je suis un homme de mon lieu”, a lavare Pierre-Jakez HELIAS, o reiñ aze furm da c'her stur an holl dousegi. Mougus d'an tousegi eo an amzerelezh, rak hi zo *lec'h* avelioù drastus an istor (ar sell amzerel eo a lak a-wel ezvezañs ur gevredigezh vrezhonek ha tavantegezh spouronus eginoù ur sevenadur brezhonek). E se, a viskoazh hag a bep hent o deus an tousegi klasket diskar ar yezh unvan (ar stourmad divrudañ kaset ouzh Roparz HEMON eo ar furm kemeret er mare-mañ gant o erez), rak ar yezh unvan, ouzhpenn bezañ ar ventel a ro d'ar sevenadur brezhon e bouez dik nes da vann, a verkfe ivez didruez muzul o nullded. Tud a-douez ar re a zo deuet d' ar brezhoneg dre un deodyezh lec'hel o devez diegi da zilezel blaz ar prezeg a intre o c'halon bugel. Ar pep mantrusañ eo ez emgavfent er yezh unvan evel er galeoù : mard int poellek a-walc'h evit gouzout e ve tec'hout kement ha beuziñ, e tleont bezañ kalonek a-walc'h evit kroaziañ ur wech da vat war o lec'helezh ha na glask repu e tec'hadoù argelek trema ur vugeliezh dibare.